

СЕКЦИЯ № 6. СИЁСАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИ / POLITICAL SCIENCES / ПОЛИТОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

YANGI O‘ZBEKISTONNING TINCHLIKPARVAR TASHQI SIYOSATI

Abdullayeva Kibriyo,
*Namangan davlat universiteti
doktoranti*

Qoriyev Abdumalik Ubaydullayevich,
*Namangan viloyat xalq ta’limi xodimlarini
qayta tayyorlash va ularning malakasini
oshirish hududiy markazi o‘qituvchisi*

O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligini qo‘lga kiritib, mustaqil taraqqiyot yo‘lini tanlagach, jahon hamjamiyatining teng huquqli a‘zosi sifatida xalqaro munosabatlarda faol ishtirok etib kelmoqda. O‘zbekiston o‘zaro munosabatlarda tenglik, boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik, o‘zaro foydali va teng huquqli hamkorlikni rivojlantirish, mintaqada va butun jahon miqyosida tinchlik, xavfsizlik va barqarorlikni ta’minlash kabi tamoyillarga tayangan holda jahon hamjamiyati safiga o‘z o‘rni va maqomiga ega bo‘lib kelmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi mustaqil davlat sifatida dunyo mamlakatlari orasida o‘zining mustahkam o‘rnini egalladi va tashqi siyosatning xalqaro huquq me’yorlariga asoslangan va jahon hamjamiyatiga asta-sekin integratsiyalashuv strategiyasiga mos keladigan huquqiy tizimini yarata boshladi. Tariximizning ana shu o‘tgan davrini aniqrog‘i 30 yillik mustaqil taraqqiyotimiz sarhisob qilinar ekan, tashqi siyosat va diplomatik xizmatni shakllantirish borasida amalga oshirilgan keng ko‘lamli ishlarni ham alohida qayd qilish lozim.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan Mustaqillikning 30 yilligiga bag‘ishlangan tantanali ma’rosimdagi ma’ruzada o‘tgan qisqa davrda Vatanimizning mintaq va jahon miqyosidagi siyosiy o‘rni va nufuzi keskin oshganligi, dunyoda O‘zbekistonga nisbatan ishonch ruhi va hamkorlikka intilish tamoyillari kuchayganligi, mintaqamizdagi davlatlar bilan do‘stlik va yaxshi qo‘shnichilik munosabatlari yo‘lga qo‘yilganligi, chegaralar ochilgani, odamlar qavmu qarindoshlari bilan aloqalarini tiklab, bir mamlakatdan ikkinchi davlatga emin-erkin borib kela boshlangligi alohida ta’kidlab o‘tildi.

Darhaqiqat, mamlakatimizning qulay geosiyosiy oʻrni, uning birinchi navbatda oʻz milliy manfaatlarini inobatga olgan holda olib borayotgan, har tomonlama chuqur oʻylangan, mustaqil va izchil tashqi siyosati davlatimizning jahon hamjamiyati tomonidan eʼtirof etilishi, xalqaro maydonda obroʻ-eʼtiborining ortib borishini taʼminladi.

Oʻzbekiston Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Islom Konferensiyasi tashkiloti, Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti, Yevroosiyo iqtisodiy hamjamiyati, Shanxay hamkorlik tashkiloti, Mustaqil Davlatlar Hamdoʻstligi, Turkiy tilli davlatlar hamkorlik kengashi kabi nufuzli xalqaro tashkilotlar va qator ixtisoslashgan xalqaro tuzilmalar ishida faol ishtirok etib, mintaqaviy xavfsizlikni taʼminlash, Markaziy Osiyoda ekstremizm, terrorizmga qarshi kurash yadro qurolidan holi hudud barpo etish, narkotik moddalarning noqonuniy aylanishi bilan bogʻliq, shuningdek, xalqaro hamjamiyat oldida turgan boshqa dolzarb muammolarni hal etish ishiga salmoqli hissa qoʻshmoqda.

Maʼlumki, Oʻzbekiston geosiyosiy jihatdan ancha murakkab va shu bilan birga qulay makonda joylashgan.

➤ Yaʼni u, birinchidan, Markaziy Osiyo mintaqasining transport, boy hamda mustaqil energetika omillari markazida joylashgan.

➤ ikkinchidan, Oʻzbekiston aholi soni, ilmiy-texnikaviy va boshqa imkoniyatlari jihatidan mintaqadagi qoʻshnilardan maʼlum darajada ustun turadi.

➤ uchinchi tarafdin, Oʻzbekiston qulay tabiiy-iqlim sharoitiga ega. Bu yerda qadimiy dehqonchilik madaniyati va boy mineral-xomashyo resurslari bor. Respublika oziq-ovqat bilan oʻzini oʻzi taʼminlashga, texnika ekinlarining eng qimmatli turlarini, jumladan paxta tolasini yetishtirish va eksport qilishga imkoniyati katta. Shuningdek, jahon bozoriga yuqori sifatli, ekologik jihatdan sof, raqobatga bardoshli meva-sabzavot mahsulotlarini ishlab chiqarishga hamda ularni qayta ishlangan holda yetkazib berishga qodir.

➤ toʻrtinchidan, davlatimiz nafaqat oʻzini oʻzi taʼminlaydigan, balki chetga chiqarishga neft, neft mahsulotlari, gaz va umuman, iqtisodiyotning asosi boʻlmish muhim tarmoqlarga ega. Oʻzbekistonda sanoatning eng zamonaviy tarmoqlari, deylik, mikroradioelektronika kabi murakkab sohani rivojlantirish imkoni bor.

➤ beshinchidan, Oʻzbekistonning insoniyat sivilizatsiyasida salmoqli oʻrni bor. Yurtimiz maʼnaviy-tarixiy merosga boy. U oldindan nafaqat mintaqada, balki dunyoda ham turli maʼnaviy va siyosiy jarayonlarga, jahon sivilizatsiyasiga kuchli taʼsir oʻtkazib kelgan.

Shu jihatlarni hisobga olsak, Oʻzbekiston oʻzining barcha koʻrsatkichlari boʻyicha jahondagi madaniy, ilmiy texnologiya va iqtisodiy yuksaklikka erishib, bimalol Markaziy Osiyoda integratsiya markaziga aylanishi mumkin.

Geografik-siyosiy oʻrni jihatdan Oʻzbekiston Markaziy Osiyoning qoq oʻrtasida joylashganligi ayni ana shu mintaqada barqarorlikni taʼminlash, oʻzaro hamkorlik va birodarlikni chuqurlashtirish uchun tayanch nuqta boʻlib xizmat qildi. Mustaqillikning tarixan qisqa davrida u oʻzining siyosiy, iqtisodiy va maʼnaviy qudratini toʻla-toʻkis koʻrsata oldi. Ayni ana shu mintaqaga taqdirini hal qilishga qodir boʻlgan kuchli davlat sifatida oʻzini namoyon etdi.

Bugungi kunda O‘zbekiston Osiyo va Yevropa qit’alari o‘rtasida munosabatlarni muvofiqlashtiruvchi, siyosiy iqlimni mo‘tadillashtiruvchi G‘arbu Sharq o‘rtasidagi azaliy raqobatni aql-idrok, donolik, tafakkurga asoslangan munozaralar va muzokaralar orqali uyg‘unlashtirishga da’vat etgan shu mintaqadagi davlat bo‘lib maydonga chiqdi. Prezidentimiz tomonidan **jahon siyosatshunosligida “Markaziy Osiyo ruhi” degan ibora paydo bo‘lganligi, xalqaro maydonda mintaqa nomidan yangi tashabbuslar ilgari surila boshlanganligi** haqidagi ma’lumot bejiz aytib o‘tilmadi. Darhaqiqat, bugun Yangi O‘zbekiston Pokiston, Hindiston, Eron, Afg‘oniston, Tojikiston, Qirg‘iziston va Qozog‘iston muammolari bilan birga Xitoy, Rossiya va umuman Yevropa mamlakatlari munosabatlarini ma'lum bir o‘zanga solishga da'vat qilayotgan, uni o‘zining amaliy faoliyati bilan yaxshilik sari burishga katta ta'sir ko‘rsatayotgan davlatdir.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlatimiz tashqi siyosatining asosiy qoidalari qonun bilan mustahkamlab qo‘yildi. «O‘zbekiston Respublikasi xalqaro munosabatlarning to‘la huquqli subyektidir. Uning tashqi siyosati davlatlarning suveren tinchligi, kuch ishlatmaslik yoki kuch bilan tahdid qilmaslik, chegaralarning daxlsizligi, nizolarni tinch yo‘l bilan hal etish, boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik qoidalariga va xalqaro huquqning umume'tirof etilgan boshqa qoidalari va me'yorlariga asoslanadi.

Respublika davlatning, xalqning oliy manfaatlari, farovonligi va xavfsizligini ta'minlash maqsadida ittifoqlar tuzishi, hamdo'stliklarga va boshqa davlatlararo tuzilmalarga kirishi va ulardan ajralib chiqishi mumkin», – deyiladi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 17-moddasida.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2017-yil 7-fevralda tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonning beshinchi ustuvor yo‘nalishi “Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash, chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish”ga yo‘naltirilgan bo‘lib, undan ko‘zlangan asosiy maqsad davlatimiz mustaqilligi va suverenitetini mustahkamlash, O‘zbekistonning yon-atrofida xavfsizlik, barqarorlik va ahil qo‘shnichilik muhitini shakllantirish, mamlakatimizning xalqaro nufuzini mustahkamlash hisoblanadi.

Harakatlar strategiyasini ushbu ustuvor yo‘nalishini amalga oshirishda quyidagi vazifalarga alohida e’tibor qaratildi:

➤ davlat mustaqilligi va suverenitetini mustahkamlash, mamlakatning halqaro munosabatlar to‘la huquqli sub’ekti sifatida o‘rni va rolini kuchaytirish, rivojlangan demokratik davlatlar qatoriga kirish, O‘zbekiston tevaragida xavfsizlik, barqarorlik va ahil qo‘shnichilik mintaqasini vujudga keltirish;

➤ O‘zbekiston Respublikasining halqaro nufuzini mustahkamlash, jahon hamjamiyatiga mamlakatda olib borilayotgan islohotlar haqida xolis axborotni yetkazish;

➤ O‘zbekiston Respublikasining tashqi siyosiy va tashqi iqtisodiy faoliyatini normativ-huquqiy bazasini hamda xalqaro hamkorlikning shartnomaviy-huquqiy asoslarini takomillashtirish;

➤ davlat chegarasining demilitatsiya va demarkatsiya masalalarini hal etish.

Ushbu vazifalarni bajarishga shaxsan Prezidentni o‘zi boshchilik qilib kelmoqda. Bunga 2017-2021 yillarda Rossiya Federatsiyasi, Xitoy Xalq Respublikasi, Qozog‘iston, Turkmaniston, Tojikiston, Qirg‘iziston kabi davlatlarga uyushtirilgan davlat tashriflari ham tasdiqlab turibdi.

O‘zbekistonning xalqaro miqyosda tinchliksevar siyosat o‘tkazishi uchun keng imkoniyatlar vujudga keldi. O‘zbekiston Respublikasining xalqaro nufuzini mustahkamlash, jaxon hamjamiyatiga mamlakatda olib borilayotgan islohotlar haqida xolis axborotni yetkazish maqsadida 2017 yil 19 sentabrda bo‘lib o‘tgan Birlashgan Millatlar Tashkilotining 72-sessiyasida O‘zbekiston Prezidenti ishtirok etdi. Unda Prezidentimiz tomonidan so‘zlangan ma’ruza O‘zbekistonni dunyo mamlakatlari orasida ko‘hna va navqiron davlat sifatida o‘z o‘rni va mavqeiga ega ekanligini isbotladi.

Mamlakatimizni ahil qo‘shnichilik siyosati ham o‘z o‘rnida amalga oshirib borilmoqda. Hususan, davlat chegarasining demilitatsiya va demarkatsiya masalalarini hal etish borasida qo‘shni Qirg‘iziston, Qozog‘iston, Tojikiston Respublikasiga qilgan davlat tashriflari muhim ahamiyat kasb etdi. Shuningdek ushbu davlatlar bilan savdo-iqtisodiy aloqalarni yo‘lga qo‘yish bo‘yicha yuzga yaqin shartnomalar imzolandi. Bu esa, davlatimiz va xalqimizni bir jipsligidan, aniq bir maqsad yo‘lida faoliyat olib borayotganligidan, mamlakatimizning o‘ziga xos tinchlik siyosatini jahonga namuna qilib ko‘rsatayotganligidan, xalqaro hamjamiyatni strategik hamkorlikni davom ettirishga chorlayotganidan dalolat berib kelmoqda.

Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining muntazam uchrashuvlari o‘tkazib kelinmoqda. Turkmanistonda bo‘lib o‘tgan maslahat kengashida hamkorlikning yangi va istiqbolli yo‘nalishlari belgilab olindi. So‘nggi kunlarda Afg‘onistonda yuz berayotgan voqealarda O‘zbekiston o‘zining an‘anaviy tinchlikparvar siyosati bilan munosabatda bo‘lib kelmoqda. O‘zbekiston Afg‘oniston bilan aloqalarda do‘stlik va yaxshi qo‘shnichilik munosabatlarini qo‘llab-quvvatlash hamda ichki ishlarga aralashmaslik siyosatiga sodiq qolmoqda.

Xullas, o‘z mustaqilligini qo‘lga kiritganidan so‘ng O‘zbekiston jahon hamjamiyatining teng huquqli a‘zosiga aylandi hamda davlat va jamiyat qurilishi, iqtisod, siyosat doirasida tub islohotlarni amalga oshirishga kirishdi va amalga oshirib kelmoqda. Ushbu islohotlardan ko‘zda tutilgan maqsad esa ochiq tashqi siyosatga hamda aniq ijtimoiy yo‘naltirilgan kuchli huquqiy davlat va adolatli jamiyati qurishga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Nuriddinov E. O‘zbekiston: eng yangi tarix. – T.: Asr, 2010. – 576 b.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan 2017-yil 7-fevralda tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmon. Manba: www.lex.uz.
3. Vatanimiz mustaqilligi – biz uchun kuch-qudrat va ilhom manbai, taraqqiyot va farovonlik asosi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan 2021-yil 31-avgustda so‘zlangan ma’ruza. www.president.uz.